

І.М. ПОСОХОВ, О.В. ФЕДОРЕНКО, А.О. КОЗИР

ДОСЛІДЖЕННЯ РІВНЯ ДОХОДІВ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ, ЯК КРАЇНИ-КАНДИДАТА НА ВСТУП ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

З часу проголошення незалежності Україна прагне до розвитку та обрала для себе з 1994 року курс євроінтеграції. Навіть через багато кризових ситуацій, які відбуваються в світі та в країні: періодичні економічні кризи та проблеми в економіці, COVID 19, воєнний стан, які уповільнюють економічний розвиток та створюють ще більше проблем: розвиток інфляції та зростання цін на продукцію та послуги, країна продовжує рухатись курсом євроінтеграції. Для того щоб стати однією з країн Європейського Союзу, державі потрібно забезпечити достойний рівень доходів та рівень життя свого населення. Для дослідження рівня життя в Україні, було проведено аналіз мінімальної, середньої та погодинної зарплатні. Всі зібрані українські статистичні дані було порівняно з країнами Європейського Союзу. У кожному порівнянні було виділено фактори, які спричиняють таку різницю між країнами та були запропоновані рекомендації для покращення рівня життя населення України. Для підвищення мінімальної заробітної плати необхідно розробити ефективні механізми зростання рівня (погодинної, мінімальної, середньої) заробітної плати, а також наприклад, для людей, які вслідок воєнного стану тимчасово не працюють та мають доходи нижче прожиткового мінімуму, соціальні програми, що містять: державну допомогу, мінімальні гарантовані надбавки, допомогу на дітей, субсидії на забезпечення споживчого кошику, гуманітарну допомогу тощо. Сприяти економічному розвитку країни, за рахунок відновлення промислового виробництва, залучення більшої кількості іноземних інвестицій, законодавчої та фінансової допомоги держави у розвитку промислових підприємств. Запропоновано рекомендації, які сприятимуть зростанню доходів та рівня життя громадян України.

Ключові слова: рівень життя; мінімальна заробітна плата; середня заробітна плата; погодинна заробітна плата; європейська інтеграція; Європейський Союз; членство в ЄС; інвестиції

I. POSOKHOV, O. FEDORENKO, A. KOZYR

STUDY OF THE LEVEL OF INCOME OF THE CITIZENS OF UKRAINE AS A CANDIDATE COUNTRY FOR ACCESS TO THE EUROPEAN UNION

Ukraine strives to develop throughout its independence, to continue its development it has chosen the course of European integration. The country is trying to overcome many crises, such as COVID-19, martial law, problems with the country's economy, and problems in other areas. These crises slow down development and create bigger problems, such as the development of inflation, and rising prices for goods and services. But the country chose for itself the course of European integration. To become one of the countries of the European Union, the state needs to have a decent standard of living for its population. An analysis of prices, consumer price indices, and minimum and average wages was conducted to establish the standard of living in Ukraine. All Ukrainian data were compared with European countries. In each comparison, the factors that cause such a difference between countries were highlighted and recommendations were offered for solving economic issues and developing the population's purchasing power and living standards. To increase the minimum wage, it is necessary to develop effective mechanisms for increasing the level of (hourly, minimum, average) wages, as well as, for example, for people who, as a result of martial law, are temporarily out of work and have incomes below the subsistence minimum, social programs that include: state assistance, minimum guaranteed allowances, child benefit, subsidies for providing the consumer basket, humanitarian aid, etc. To contribute to the economic development of the country, due to the restoration of industrial production, attracting more foreign investments, legislative and financial assistance of the state in the development of industrial enterprises. Recommendations are proposed that will contribute to the growth of incomes and living standards of Ukrainian citizens.

Keywords: standard of living; minimum wage; average wage; hourly wage; European integration; European Union; EU membership; investment

Вступ. У наш час Україна вибрала для себе шлях інтеграції до Європейського Союзу та досягнення рівня життя країн ЄС, для цього розвиває власне законодавство та приводить його у відповідність до законодавства країн ЄС, приймаючи різні закони та впроваджуючи реформи для свого розвитку. Але головним показником країн Європейського Союзу є високий рівень доходів населення, тобто високий рівень (мінімальної, середньої та погодинної) заробітної плати та спроможність країн забезпечити життя свого населення за високими соціальними стандартами.

Але сьогодні існують багато чинників, які заважають країні йти до своєї мети. Основним чинником є воєнний стан країни, який вносить свої корективи у економіку країни та побут громадян. Ключовими аспектами є зниження інвестицій у країну, тобто гальмування економічного розвитку країни. Бізнес зазнає обмежень у своїй діяльності під час воєнного стану. Знижується рівень розвитку ринку праці та фінансування соціальної сфери, бо воєнний стан негативно впливає на умови праці та зайнятість населення, тобто, наслідком є зменшення кількості населення (тимчасова міграція населення України за кордон) та внаслідок інфляції в 2022 та 2023 рр.,

зменшився рівень заробітної плати та зріс рівень безробіття [5, 7, 9, 10].

Під час воєнного стану постраждали логістичні шляхи, які забезпечували перевезення продуктів харчування для населення. Були заблоковані морські порти для експорту українських товарів та були ускладнені транспортні перевезення, основними шляхами для імпорту та експорту товарів до України залізничним та автомобільним видами транспорту залишаються західний кордон з країнами ЄС.

Саме тому дослідження рівня доходів в Україні, як країни-кандидата на вступ до Європейського Союзу є актуальною темою для дослідження.

Аналіз стану питання. В умовах сучасного світового господарства та глобалізації економіки підвищується актуальність дослідження рівня доходів населення України, як країни-кандидата на вступ до Європейського Союзу та розробка рекомендацій для покращення рівня життя громадян в Україні.

Аналіз основних досягнень і літератури.

Науковці Криша В.В., Власюк В.Є [4] у своїй статті на тему "Доходи і рівень життя населення: стан, проблеми, перспективи" дослідили як кризові події вплинули на економічну ситуацію в Україні.

Подолання саме наслідків цих кризових подій допомогло б підвищити доходи та рівень життя населення. Шляхом аналізу основних індексів людського розвитку, а саме ВВП на душу населення, рівня грамотності та тривалості життя, було доведено що рівень заробітної плати знижується, тобто рівень життя людей знижується. У своїх висновках науковці вказали, що необхідна розробка системи соціальних стандартів та впровадження цих стандартів для кожної категорії населення.

Важливим питанням є вступ України до ЄС, у своїй статті на тему “Доходи, умови харчування й тривалість життя населення: порівняльний аналіз України та країн ЄС” науковці Шликова В.О. та Леванда О.М. дослідили та порівняли рівень доходів, умови харчування та тривалість життя населення України та країн ЄС. Під час аналізу усіх перелічених вище факторів було визначено, що Україна має низький рівень серед країн Європейського Союзу. Шляхом зіставлення основних продуктів харчування було визначено, що не всі громадяни можуть забезпечити свої потреби у харчуванні, хоча велика частина доходів населення України витрачається саме на продукти харчування. У висновку було зазначено, що наявні проблеми у доходах та умовах харчування, перешкоджає досягненню показників країн ЄС. Автори пропонують почати змінювати мінімальні соціальні стандарти та слідкувати за забезпеченням цих стандартів, забезпеченням відповідності у раціональних нормах харчування.

Аналіз рівня доходів населення за регіонами було проведено у статті двох науковців Слинко О.Ю., Ченцова Ю.П. на тему “Використання методу кластерного аналізу для дослідження рівня диференціації доходів населення за регіонами”, де було зазначено, що у структурі доходів населення основну частину складає заробітна плата, яка є не однорідною у різних регіонах країни. Зазначено, що потрібні антикризові програми у регіонах з низькою зарплатнею, для підвищення рівня добробуту населення та сприяння розвитку економіки країни.

Мета роботи. Метою є дослідження рівня доходів (мінімальної, середньої та погодинної) заробітної плати в Україні та в країнах ЄС для визначення рівня життя та купівельної спроможності населення різних країн в Україні та країнах Європейського Союзу.

Викладення основного матеріалу дослідження. З початку своєї незалежності Україна прагнула до реформування та розвитку економіки. Основним шляхом для розвитку країни та покращення життя населення з 1994 року було вибрано євроінтеграцію країни.

Євроінтеграція (європейська інтеграція) – це такий процес, коли країна поєднує свою політичну, юридичну та економічну сфери з іншими країнами Європи. Членство в ЄС означає набуття переваг у розвитку своєї країни [3, 6, 7, 8, 9]:

– по перше, економічний розвиток країни. Для країни відкривається європейський ринок, що дає можливість для збільшення рівня виробництва та обсягів продажу, тобто буде більших робочих місць для громадян та доступ до ринку збуту країн ЄС.

Також зростає імпорт з європейських країн, наслідком чого до країни імпортується більш якісна продукція;

– по друге, покращення освітньої сфери, тобто система освіти має бути одного рівня з країнами ЄС та мати висококваліфікованих працівників, які зможуть виконувати інновації наукові дослідження для розвитку своєї держави;

– по третє, обов’язково позбавлення від корупції. Бо корупція посадових осіб негативно впливає та заважає розвитку країни, наприклад, у вигляді неефективного розподілу коштів та ресурсів, що є наслідком для гальмування процесів розвитку держави та населення, результатом є занепад країни.

– по четверте перспектива зростання доходів населення та соціальних стандартів України до рівня країн ЄС.

Існує ще багато переваг членства в Європейському Союзі. Для того щоб здобути це членство Україна розвивається шляхом перетворення на рівень європейської країни. Держава розвиває себе шляхом активного ведення реформ в різних сферах, таких як антикорупційні реформи, підвищення ефективності державного управління та фінансова стабілізація. Також, за останні роки підвищився рівень економічного співробітництва, шляхом сприяння інвестиціям, впровадження зони вільної торгівлі, спільних проектів з партнерами тощо. У 2022 році Україні було надано статус кандидата на членство в Європейський Союз. Україна це країна, яка потребує підвищення рівня доходів населення і як приклад розвитку використовує досвід країн Європи. В табл. 1 та табл. 2 наведено мінімальні зарплати в країнах за 2022 рік та рівень мінімальної заробітної плати країн за 2018-2022 роки.

Таблиця 1 – Мінімальна заробітна плата країн за 2022 рік

№	Країни	Зарплата, EUR
1	Франція	1603
2	Польща	662
3	Румунія	515
4	Болгарія	355
5	Україна	163,04
6	Чехія	652
7	Німеччина	1783,76

Джерело [2]

Таблиця 2 – Рівень мінімальної заробітної плати країн за 2018-2022 роки

Роки	Назва країн		
	Німеччина	Польща	Україна
2018	1555,84	462,16	93,39
2019	1617,44	495,17	104,67
2020	1645,6	572,19	118,47
2021	1680,8	616,21	150,5
2022	1783,76	662,43	163,04

Джерело [2]

Слід зазначити, що мінімальна зарплата може бути різною залежно від регіону, галузі праці, тривалості робочого дня тощо. Також, мінімальна зарплата не завжди відображає реальний рівень життя людей, оскільки вона може бути недостатньою для задоволення основних потреб.

Рівень мінімальної заробітної плати країн за 2018-2022 роки наведено в табл. 2.

Статистичні дані щодо рівня мінімальної зарплати у гривнях та євро в Україні та в деяких країнах ЄС: Німеччина, Франція, Польща, Румунія, Болгарія, Чехія наведено на рис. 1. Динаміку рівня мінімальної заробітної плати країн Німеччина, Польща, Україна за 2018-2022 роки наведено на рис. 2. За вказаними даними, мінімальні зарплати в країнах значно відрізняються.

Найвища мінімальна зарплата знаходиться у Франції (1 603 євро на місяць за 35-годинний тиждень), Німеччині (1 783,76 євро на місяць за 40-годинний тиждень). Середній рівень мінімальної зарплати є в Польщі (662,43 євро на місяць), Чехії (652 євро на місяць), Румунії (515 євро на місяць). У той же час,

мінімальна зарплата в Україні (близько 163 євро на місяць) та Болгарії (близько 355 євро на місяць) найнижчі серед згаданих країн.

Проте, важливо зазначити, що порівняння мінімальних зарплат між країнами може бути складним через різні методики визначення та розрахунку рівні життя та різні рівні економічного розвитку в кожній з країн. Наприклад, в Україні та Болгарії мінімальна зарплата може бути недостатньою для задоволення основних потреб, тоді як у Франції, Німеччині, Польщі та Чехії вона відповідає реальному рівню життя та витрат на життя в цих країнах.

Причини того, чому мінімальна зарплата в Україні нижча, ніж в країнах ЄС (Франції, Німеччині та інших), можуть бути різними:

Рис. 1 – Рівень мінімальної заробітної плати країн за 2018-2022 роки

Джерело [2]

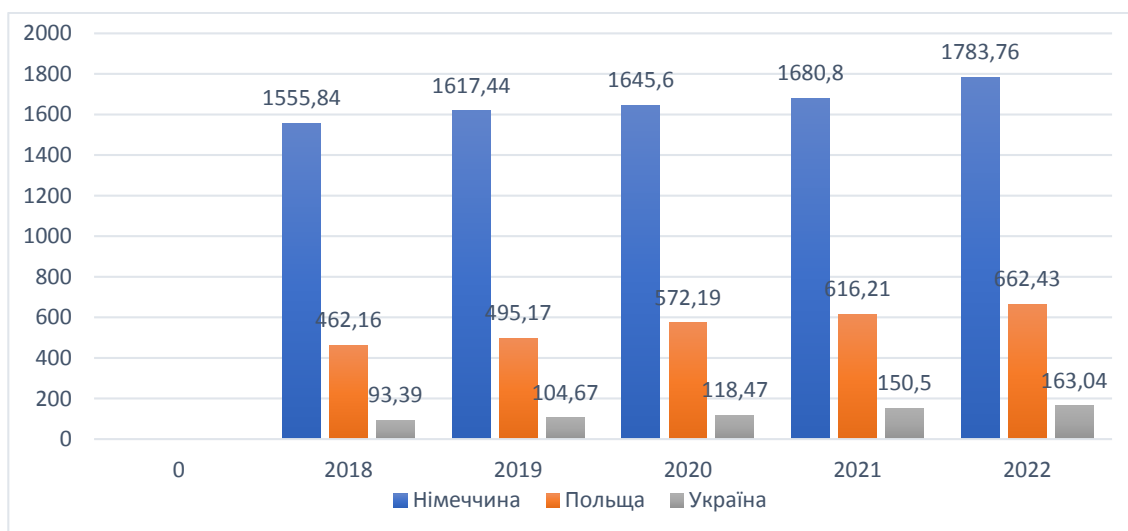

Рис. 2 – Динаміку рівня мінімальної заробітної плати країн за 2018-2022 роки

Джерело [2]

В табл. 3 та на рис. 7 наведено рівень погодинної мінімальної заробітної плати в Німеччині. Рівень погодинної мінімальної заробітної плати в Німеччині у 2023 році склав 12 EUR/год (2110.354 EUR/міс). У 2024 році рівень мінімальної заробітної плати в Німеччині зріс до 12,75 EUR/год. (2241 EUR/міс).

В табл. 4 наведено рівень середньої заробітної плати в Німеччині, на рис. 8 наведено динаміку рівня середньої заробітної плати в Німеччині (2018-2022 рр.): середня заробітна платня в 2018 році зросла з 3779 євро до 4101 євро в 2022 році.

В табл. 5 наведено Рівень доходів та середньої зарплати населення України за регіонами (за 2022 рік, грн.), на рис. 9 наведено Рівень доходів населення України за регіонами (за 2022 рік, грн.), на рис. 10 – Рівень середньої зарплати населення України за регіонами (за 2022 рік, грн.).

1. Рівень економічного розвитку: Україна перебуває на рівні розвитку, який значно нижчий, ніж у Франції, Німеччині та інших провідних країнах Європи. Це означає, що населення України має менший рівень мінімальної зарплати.

2. Система оподаткування: в Україні система оподаткування може бути менш привабливою для інвесторів і підприємців, що може обмежувати розвиток бізнесу та створення нових робочих місць, що, в свою чергу, впливає на рівень мінімальної зарплати.

3. Політична нестабільність: Україна зазнала значних труднощів у зв'язку з політичною нестабільністю, що негативно впливає на економіку та рівень оплати праці.

4. Рівень освіти, кваліфікації та продуктивності праці: в Україні достатньо високий рівень освіти та

кваліфікації персоналу, проте в порівнянні з країнами ЄС внаслідок високого рівня зносу обладнання недостатній рівень продуктивності праці, що негативно впливає на рівень зарплат та не дозволяє зарплатам досягти рівня країн ЄС.

5. Рівень інфляції: Україна у порівнянні з країнами ЄС має вищий рівень інфляції, що знижує реальну вартість мінімальної зарплати.

Для подальшого дослідження рівня життя буде проведено порівняння розміру мінімальної заробітної плати в Україні з 2018 по 2023 рік. Порівняння розміру мінімальної заробітної плати протягом 2018 по 2023 рр. показує динаміку зростання рівня оплати праці та соціального захисту населення України. Зростання мінімальної заробітної плати веде до зростання рівня купівельної спроможності покупців, тобто у людей є більші гроші і вони можуть собі дозволити більше та збільшити попит на товари.

Рис. 3 та рис. 4 підтверджують, що з 2018 по 2019 рік розмір мінімальної заробітної плати збільшився на 12%, з 2019 по 2020 р. на 20%, з 2020 по 2021 р. на 20%, з 2021 по 2022 р. на 12% і з 2022 по 2023 р. підвищень заробітної плати не було. З 1.03.2024 р. мінімальна зарплата зросла до 8000 грн. Далі порівняємо середню заробітну плату протягом 2018-2023 рр. (за даними Державної служби статистики України). На рис. 5 та рис. 6 видно, що середня заробітна плата зростає, так само як і мінімальна. Як можна побачити на рис. 5 та рис. 6, у період 2018-2019 р. середня заробітна плата зросла на 20%, з 2019 по 2020 р. на 16%, з 2020 по 2021 р. на 15%, з 2021 по 2022 р. на 18%, та з 2022 по 2023 на 20%.

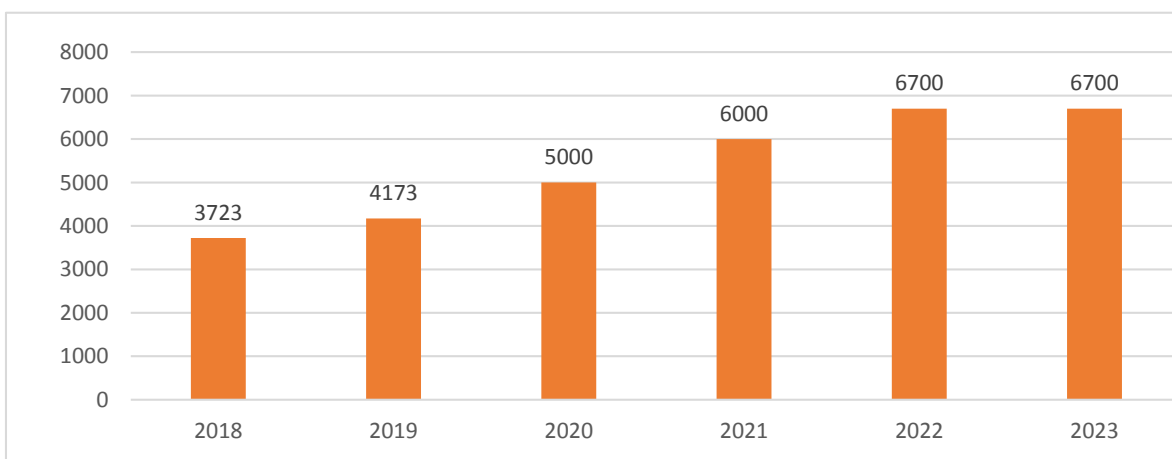

Рис. 3 – Розмір мінімальної заробітної плати з 2018 по 2023 рр

Джерело [1]

Таблиця 3 – Рівень погодинної мінімальної заробітної плати в Німеччині

Рівень погодинної мінімальної заробітної плати в Німеччині, EUR/год						
Роки	19.06.2018	16.01.2019	29.01.2020	05.02.2021	25.01.2022	30.06.2022
Зарплата	8	9,19	9,35	9,5	9,82	12

Джерело: побудовано авторами

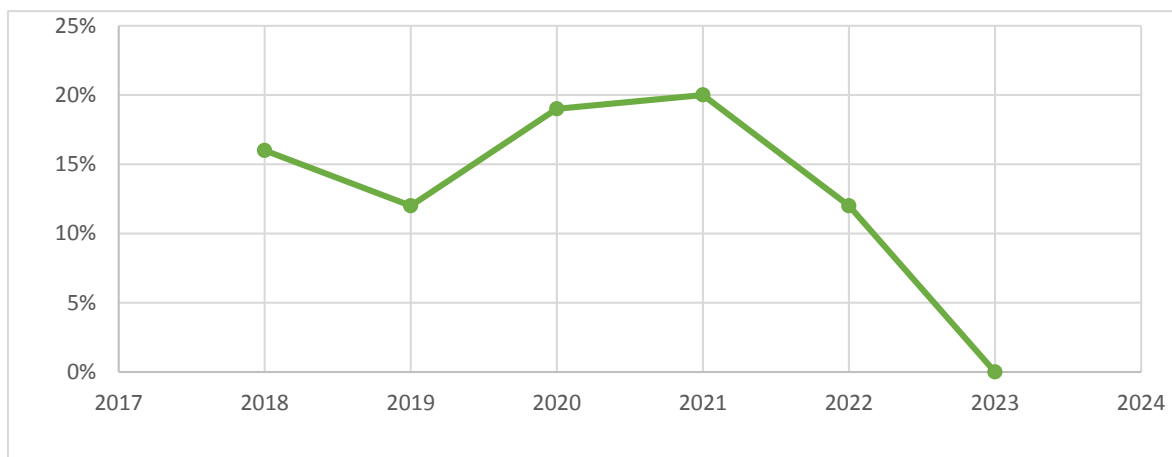

Рис. 4 – Діаграма з показниками розміру мінімальної заробітної платні

Джерело: побудовано авторами

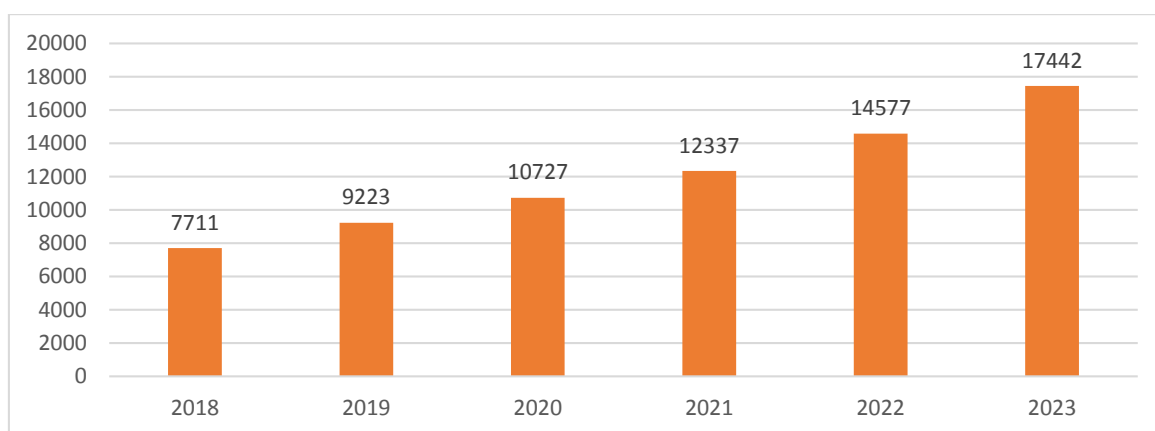

Рис. 5 – Динаміка середньої заробітної плати станом на січень місяць за даними Державної служби статистики України

Джерело [1]

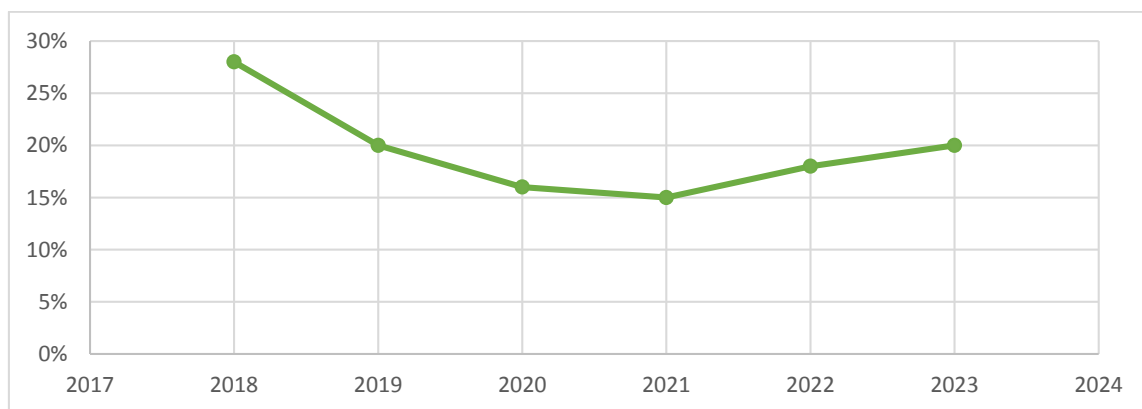

Рис. 6 – Процентна динаміка зростання середньої оплати праці

Джерело: побудовано авторами

Рис. 7 – Рівень погодинної мінімальної заробітної плати в Німеччині

Джерело: побудовано авторами

Таблиця 4 – Рівень середньої заробітної плати в Німеччині

Рівень середньої заробітної плати в Німеччині										
Роки	08.02.2018	20.09.2018	21.02.2019	29.10.2019	5.02.2020	28.12.2020	30.03.2021	7.09.2021	25.01.22	3.04.2022
Зарплата	3779	3875	3899	3997	4012	3978	4033	4094	4130	4101

Джерело: побудовано авторами

Рис. 8 – Динаміка рівня середньої заробітної плати в Німеччині

Джерело: побудовано авторами

Рис. 9 – Рівень доходів населення України за регіонами (за 2022 рік, грн.)

Джерело: розраховано та побудовано авторами

Рис. 10 – Рівень середньої зарплати населення України за регіонами (за 2022 рік, грн.)

Джерело: розраховано та побудовано авторами

Таблиця 5 – Рівень доходів та середньої зарплати населення України за регіонами (за 2022 рік, грн.)

№ ПП	Регіони України	Доходи, млн. грн.	Регіони України	Середня зарплата, грн.
1	Дніпропетровська	11 217,80	м.Київ	21347
2	Харківська	6 824,90	Донецька	15480
3	Львівська	6 268,30	Київська	15152
4	Київська	5 631,10	Запорізька	14510
5	Одеська	5 557,20	Дніпропетровська	14479
6	Донецька	5 449,10	Миколаївська	14382
7	Полтавська	5 284,10	Полтавська	13412
8	Запорізька	5 215,60	Рівненська	13358
9	Вінницька	4 567,20	Одеська	12960
10	Житомирська	3 449,90	Львівська	12936
11	Хмельницька	3 234,50	Вінницька	12555
12	Черкаська	3 152,50	Харківська	12510
13	Сумська	3 036,70	Хмельницька	12352
14	Миколаївська	2 904,10	Черкаська	12311
15	Чернігівська	2 881,40	Луганська	12266
16	Івано-Франківська	2 853,50	Житомирська	12123
17	Кіровоградська	2 782,90	Сумська	12119
18	Рівненська	2 680	Закарпатська	12115
19	Волинська	2 666,20	Чернігівська	11853
20	Херсонська	2 484,60	Івано-Франківська	11827
21	Тернопільська	2 406,20	Херсонська	11778
22	Луганська	2 316,60	Волинська	11735
23	Закарпатська	2 302,60	Кіровоградська	11658
24	Чернівецька	1 817,70	Тернопільська	11455
25			Чернівецька	11326

Висновки. Для порівняння рівнів доходів населення, було проведено аналіз розвитку мінімальної та середньої заробітної плати в Україні. Як видно з рис. 3,4 мінімальна зарплата мала позитивне зростання. Так, порівнюючи її з мінімальними зарплатами інших країн Європи, таких як Франція – 1603 €, Німеччина – 1783 €, Польща – 662 €, можна зробити висновок, що населення України має дійсно значно нижчу купівельну спроможність ніж населення інших країн ЄС.

Для підвищення мінімальної заробітної плати необхідно розробити ефективні механізми зростання рівня (погодинної, мінімальної, середньої) заробітної плати, а також для людей, доходи яких нижче прожиткового мінімуму, соціальні програми, що містять: державну допомогу, мінімальні гарантовані надбавки, допомогу на дітей, субсидії на забезпечення

споживчого кошику, гуманітарну допомогу тощо. Сприяти економічному розвитку країни, за рахунок відновлення промислового виробництва, залучення більшої кількості іноземних інвестицій, законодавчої та фінансової допомоги держави у розвитку промислових підприємств.

Запропоновано рекомендації, які сприятимуть зростанню доходів та рівня життя громадян України, зокрема:

1. Заохочення сталого економічного зростання: розробка стійкої та диверсифікованої стратегії економічного зростання для створення нових робочих місць, сприяння підприємству та залучення іноземних інвестицій має допомогти підвищити рівень доходів населення України шляхом збільшення індивідуальних доходів, зменшення рівня бідності та розширення економічних можливостей.

2. Інвестиції в інфраструктуру: в умові інтеграції до ЄС актуальна модернізація існуючої транспортної інфраструктури, наприклад автомобільних шляхів, мостів та залізниць та інвестування в нову інфраструктуру, таку як водопостачання, каналізація та громадський транспорт, що можуть відігравати вирішальну роль у покращенні якості життя та зменшенні диспропорцій між регіонами України.

3. Боротьба з корупцією: боротьба з корупцією посадових осіб шляхом проведення інституційних реформ, прозорості та застосування права сприятиме зростанню довіри суспільства до влади. Забезпечення справедливого доступу до ресурсів і сприяння соціальної справедливості.

4. Приведення рівня доходів населення та нормативів соціальних стандартів України до рівня країн членів ЄС.

Список літератури

1. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 10.04.2023).
2. Eurostat. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/en/> (дата звернення: 10.04.2023).
3. Губський Б. Європейський вектор інтеграційної політики України. *Економіка України*. 2003. № 5. С.19–27.
4. Криша В.В., Власюк В.Є. Доходи і рівень життя населення: стан, проблеми, перспективи. 2019. *Молодий вчений*. № 6(2). С. 174-178.
5. Новицький В. Є. *Міжнародна економічна діяльність України: підручник*. К.: КНЕУ, 2003. 948 с.
6. Бородій О.В. Досвід Польщі для інтеграції України в Європейський Союз. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2010. № 20. С. 311-318.
7. Посохов І. М. *Теоретичні та практичні аспекти управління ризиками корпорацій: монографія*. Харків: ПВПП «Слово», 2014. 499 с.
8. Посохов І. М., Новік І. О. Гонконг, Сінгапур, Україна – генезис міжнародних фінансових центрів, перспектива розвитку України. *Вісник Національного технічного університету "ХПІ" (економічні науки) = Bulletin of the National Technical University "KhPI" (economic sciences)* : зб. наук. пр. Харків : НТУ "ХПІ", 2022. № 2. С. 7-10.
9. *Сучасні тенденції міжнародних економічних відносин. Економічна інтеграція України у світове господарство: кол. монографія / І.М.Посохов [та ін.]; ред. І.М.Посохов [та ін.]*. Харків : НТУ "ХПІ", 2016. 450 с.
10. Posokhov I., Dyuzhev V., Zhadan Yu. *Risk management of industrial enterprises: theory and methodology: monograph*. Kharkiv: Publishing House I. Ivanchenka, 2020. 175 p.

References (transliterated)

1. Derzhavna sluzhba staty'sty'ky` Ukrayiny`. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (date of application: 08.10.2023).
2. Eurostat. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/en/> (date of application: 08.10.2023).
3. Gub's'ky`j B. Yevropejs`ky`j vektor integracijnoyi polity`ky` Ukrayiny` [European vector of integration policy of Ukraine]. *Ekonomika Ukrayiny`* [Ukraine economy]. 2003, no 5, pp. 19–27.
4. Kry'sha V., Vlasyuk V. Dohody` i riven` zhy`tya naselennya: stan, problemy`, perspekty`vy` [Income and standard of living of the population: condition, problems, prospects]. *Molody`j vcheny`j* [Young Scientist]. 2019, no 6(2), pp. 174-178.
5. Novy`cz`ky`j V. Mizhnarodna ekonomichna diyal`nist` Ukrayiny`: [pidruchny`k]. [International economic activity of Ukraine: [textbook]]. Kiev: KNEU. 2003. 948 p.
6. Borodij O. Dosvid Pol'shhi dlya integraciyi Ukrayiny` v Yevropejs`ky`j Soyuz [The experience of Poland for the integration of Ukraine into the European Union]. *Naukovy`j visny`k NLTU Ukrayiny`* [Scientific bulletin of NLTU of Ukraine]. 2010, no 20, pp. 311-318.
7. Posokhov I. *Teorety`chni ta prakty`chni aspekty` upravlinnya ry`zy`kamy` korporacij: [monografiya]*. [Theoretical and practical aspects of corporate risk management: [monograph]]. Kharkiv: PVPP "Slovo", 2014. 499 p.
8. Posokhov I., Novik I. Gonkong, Singapur, Ukrayina – genezy`s mizhnarodny`x finansovy`x centriv, perspekty`va rozvy`tku Ukrayiny` [Hong Kong, Singapore, Ukraine – the genesis of international financial centers, the prospects for the development of Ukraine]. *Visny`k Nacional`nogo texnichnogo universy`tetu "KhPI" (ekonomichni nauky`)* [Bulletin of the National Technical University "KhPI" (economic sciences)]: zb. nauk. pr. Kharkiv : NTU "KhPI". 2022, no 2, pp. 7-10.
9. *Suchasni tendentsiyi mizhnarodnykh ekonomichnykh vidnosyn. Ekonomichna intehtratsiya Ukrayiny u svitove hospodarstvo: [kol. monohrafiya] / I. Posokhov [ta in.]; red. I. Posokhov [ta in.]*. [Current trends in international economic relations. Economic integration of Ukraine into the world economy: [col. monograph]]. Kharkiv: NTU "KhPI", 2016. 450 p.
10. Posokhov I., Dyuzhev V., Zhadan Yu. *Risk management of industrial enterprises: theory and methodology: monograph*. Kharkiv : Publishing House I. Ivanchenka, 2020. 175 p

Надійшла (received) 02.03.2024

Відомості про авторів / About the Authors

Посохов Ігор Михайлович (Posokhov Igor) – доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки бізнесу і міжнародних економічних відносин, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»; м. Харків, Україна; ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9668-642X>; e-mail: Igor.Posokhov@khpi.edu.ua

Федоренко Ольга Володимирівна (Fedorenko Olha) – студентка кафедри економіки бізнесу і міжнародних економічних відносин, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»; м. Харків, Україна; ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-8496-0525>; e-mail: olha.fedorenko@emmb.khpi.edu.ua

Козир Анжеліка Олександрівна (Kozyr Anzhelika) – студентка кафедри економіки бізнесу і міжнародних економічних відносин, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»; м. Харків, Україна; ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-9691-7831>; e-mail: anzhelika.kozyr@emmb.khpi.edu.ua